

Gode relasjoner i barnehage og skole

MOLDE 16/11-2017

MAY BRITT DRUGLI, RKBU MIDT NORGE

Om relasjoner

Mange har jobbet mye
med og kan mye om
relasjoner

MEN: viktig å øve
selv om man er
dyktig fra før

Blir aldri ferdig
med relasjoner

Hva er en relasjon?

Dyader

Kan ikke observeres direkte

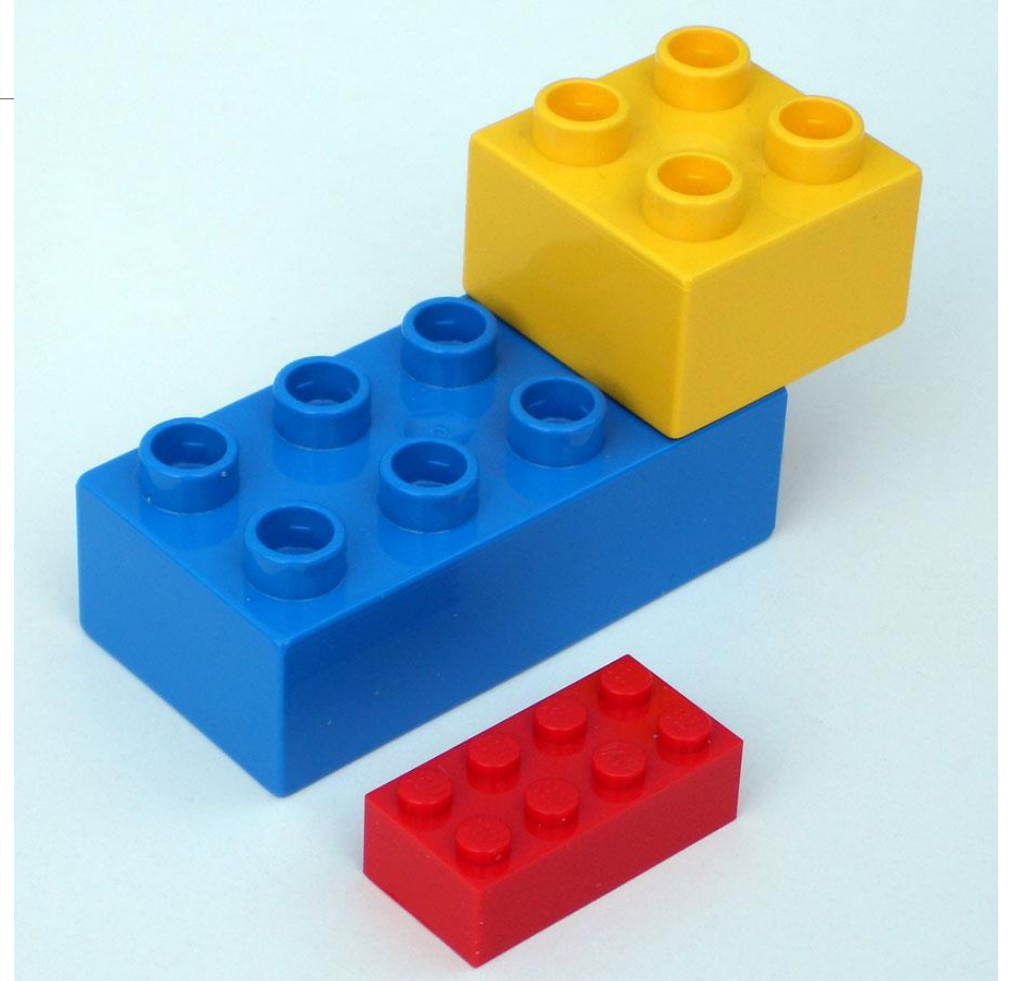
Kommunikasjon og samspill mellom to parter over tid
+ det partene tenker om hverandre og sitt forhold

(Hinde, 1979)

- Forventninger til hverandre - basert på erfaringer

**Positive
interaksjoner i
hverdagen (som kan
observeres) –
byggesteiner i gode
relasjoner**

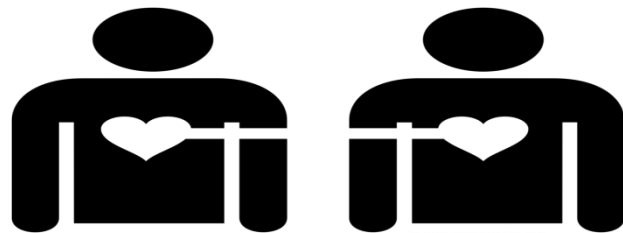

Betydningen av relasjoner

Selve livet formes i relasjoner til andre

Relasjoner – sammenheng med dødelighet i
befolkningen (Holt-Lunstad et al., 2010)

Gode relasjoner – ingen over - ingen ved siden

Gode relasjoner - utviklings - og helsefremmende (Rutter, 2013)

Her og nå

- Trygghet, trivsel, tilhørighet

Beskytter mot effekt av senere belastninger

- **Fremmer motstandskraft – forebygger**
- **Kommer seg raskere ved belasting**

De yngste barna

Verden = et miljø av relasjoner (NSCDC,
2004)

Foreldrene –
betyr mest
Barnehagen-aldri
vært så viktig

Ulike relasjoner til ulike mennesker

Barn/unge - relasjoner til mange mennesker

Hver relasjon unik – gir ulike erfaringer

Nære relasjoner spesielt viktige

Løse relasjoner kan også bety mye

Ungdom og relasjoner

Gode relasjoner til voksne (foreldre og/eller lærere) (Murray & Zvoch, 2011; Rudasill et al., 2010)

Mindre depresjon, angst, atferdsvansker, rusproblemer, risikoatferd, drop-out og bedre skolerestultater

EN positiv voksenrelasjon utgjør en forskjell

Definisjonsmakt

~~Betydningsfulle voksne - "definisjonsmakt" over barn/unge~~

Uklar og uferdig selvoppfatning

Voksnes **væremåte** – påvirker barn/unges opplevelse av seg selv og eget verd

Hvilket "ansikt" viser vi dem?

Barn/unge - kjent med seg selv gjennom gjentatte samspillserfaringer med viktige voksne

Voksen –barn/unge relasjoner – også mye å si for jevnalderrelasjoner

- Beskyttelse mot krenkelseser

Gode relasjoner – emosjonell og sosial utvikling

Gode relasjoner –
særlig viktig for
emosjonell og sosial
utvikling

Direkte
sammenhenger (Riksen-
Walraven, 2004)

Gode relasjoner og læring

Indirekte effekt på læring (Roorda & Koomen, 2012)

Øker motivasjonen for læringsprosesser

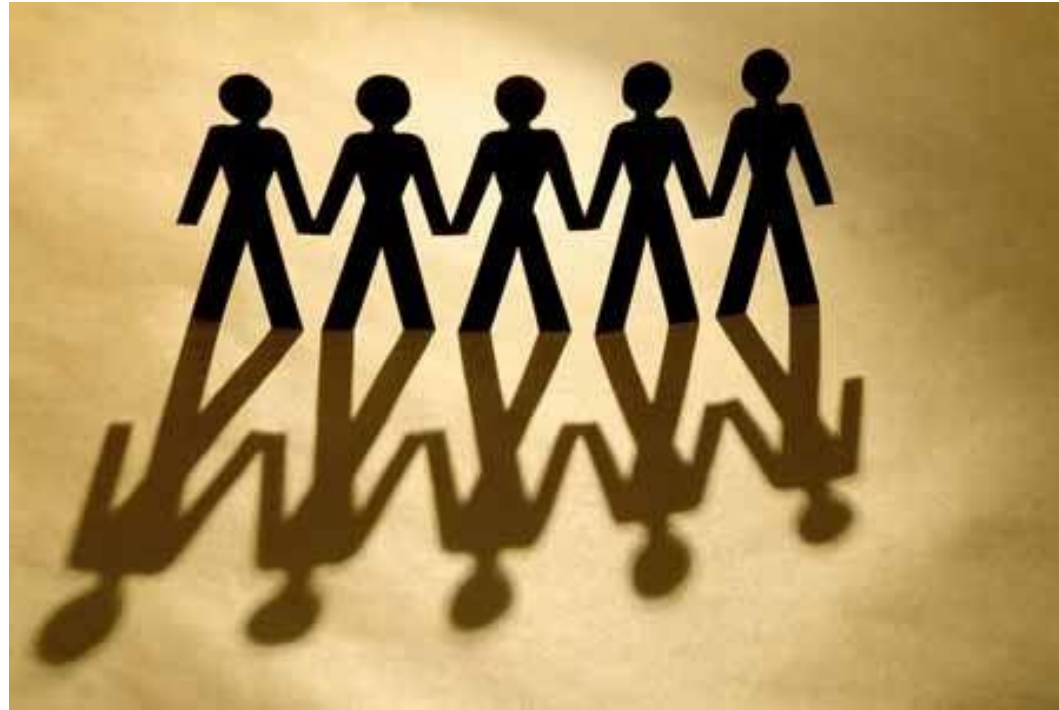
Fremmer positiv atferd og samarbeid

Barn og unge lærer mer sammen med voksne de liker

Relasjonskvalitet

Gode relasjoner i barnehage og skole

(bla. Stuhlman & Hamre, 2002; Rimm-Kaufmann, 2011)

Respekt

Nærhet

Omsorg og varme

Åpenhet

Involvering

Forståelse og toleranse

Støtte ved behov

Stimulering/støtte til mestring

Støtte til gode jevnalder
relasjoner

Gode relasjoner

Voksne og barn trives
sammen og har en positiv
innstilling til hverandre

Vil hverandre vel

Vansker i kommunikasjonen
repareres raskt

Kjennetegn ved voksne som fremmer gode relasjoner

(Cornelius-White, 2007)

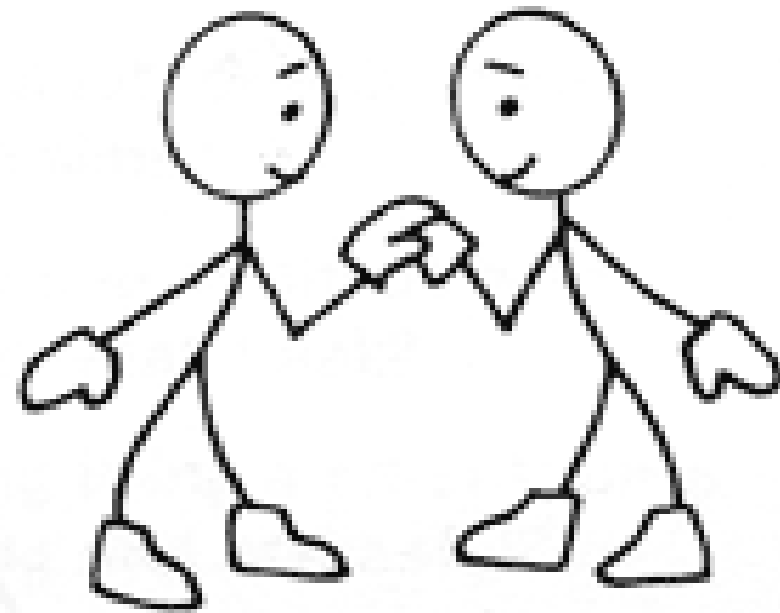

Empatiske

Varme

Støttende holdning

Ikke-dirigerende
væremåte

Empathy

Negative relasjoner (Hamre, 2014)

Barnet/den unge blir ofte negativt "definert"

Ofte mye fokus på negative atferd

Lite fokus på positiv atferd

Utøvelse av kontroll + mistillit til barnet/den unge

Høyt konfliktnivå

Eller for mye avhengighet (nb! Kan være svært utrygge barn)

Hemmer trivsel, vekst og utvikling

Kort og lang sikt

Nær sammenheng med emosjonelle, sosiale og faglige vansker

Negative relasjoner – ofte stabile over tid – jfr Hamre & Pianta, 2001 fra bh til 8. klasse

Men: kan brytes!

Ikke like gode relasjoner til alle

Sårbare barn og unge - mest nytte av gode relasjoner (Sabol & Pianta, 2011; Roorda, Spilt & Koomem, 2011)

Ofte de dårligste relasjonene

Psykiske vansker

Lærevansker

Omsorgssvikt

Jenter – gutter

Yngre barn-ungdommer

Refleksjon

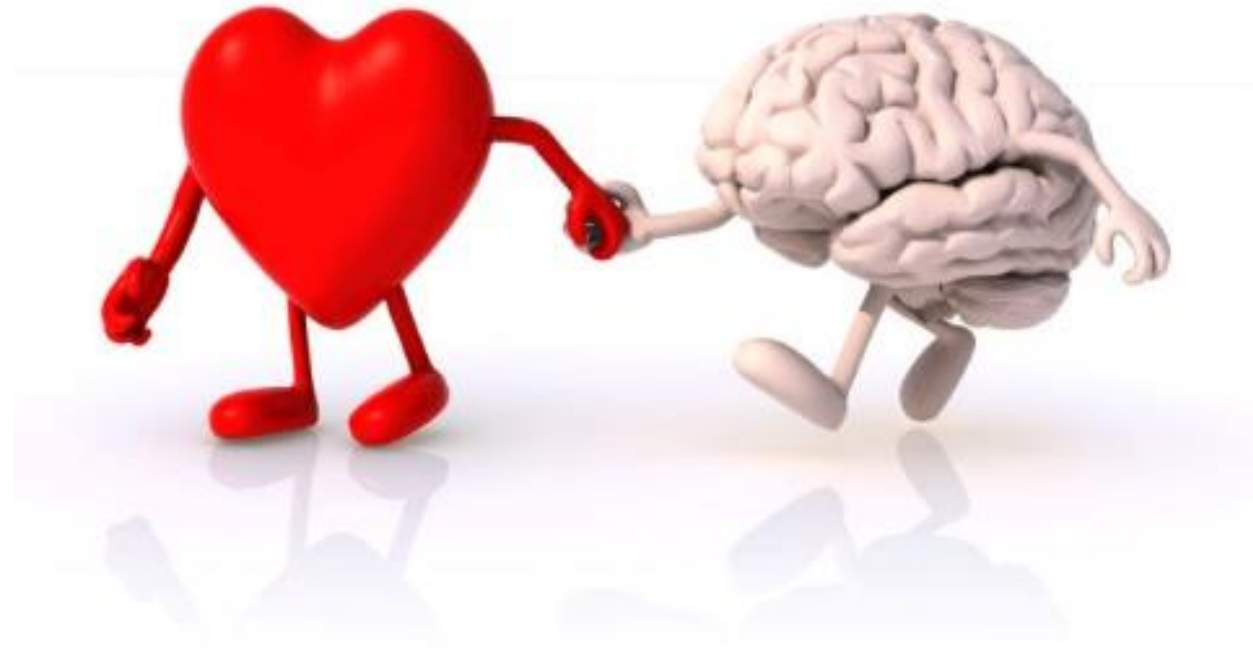

Får relasjoner den oppmerksomheten de fortjener?

Obs nok både på å fremme gode relasjoner og endre negative relasjoner?

Å jobbe med relasjoner i hverdagen

Kultur og relasjoner

(Hodkinson et al., 2008; Tseng & Seidman, 2007)

Barnehagens og skolens kultur - et sosialt fenomen

Konstrueres gjennom kommunikasjon og relasjoner

Relasjonskvalitet – sier svært mye et miljø

Et positivt miljø – ikke mulig uten gode relasjoner

Mye mobbing – krever også systemfokus

Hvem har ansvar for relasjonskvaliteten?

Alltid den profesjonelle sitt ansvar

Asymmetrisk maktforhold

Egne holdninger og egen væremåte -
det viktigste verktøyet

Kan bare forandre oss selv

Hver enkelt må vise vilje til endring

Nok fokus på relasjoner?

En negativ relasjon – redusert kvalitet på barnehage/skoledagen

Hva hvis en kollega opptrer respektløst overfor et barn/en ungdom?

Hva gjør man?????

- Jfr egne intervju

Enkel vurdering av relasjoner (Linder, 2012)

Bør gjøres flere ganger i løpet av året

Navneliste og fargekoder

Rask egenvurdering

- Positiv relasjon

- Usikker relasjon

- Negativ/strevsom relasjon

Sammenligning og felles drøfting – hvorfor ulikt – hva betyr dette for barnet/den unge?

Lage en plan

6 gode råd om relasjoner i barnehage/skole

(Bergin & Bergn, 2009)

Vær sensitiv og varm i samspill med barn/unge

Utøv proaktiv gruppeledelse

Gode rutiner, gode beskjeder, positiv ledelse

Vær alltid godt forberedt og ha høye (men realistiske) forventninger til mestring

Gi tilpasset hjelp

Gi barn/unge valg når mulig

Støtt positivt samspill barn/unge i mellom + vær selv en positiv sosial rollemodell (empati, respekt osv)

Ta raskt i bruk tiltak for å endre negative relasjoner

Kan relasjoner endres?

Lettere å endre holdninger enn atferd (Fukkink & Lont, 2007)

- Dette er en stor utfordring
  - **Refleksjonene kan bli bedre uten at barna/de unge merker noe**
- Tar lenger tid å endre atferd
  - Hvordan evaluere at det faktisk skjer?

Utviklingsarbeid best effekter etter 3-5 år (Fullan, 2007)

- I praksis: ofte raskt i gang med nytt prosjekt.....

Endring av negative relasjoner (for eksempel Drugli, 2012; Klinge, 2017; Pianta, Stuhlman & Hamre, 2002; Murray & Malmgren, 2005; Webster-Stratton, 2005)

Relasjonskompetente voksne – villig til å rette søkelyset mot seg selv

Jobbe med synet på barnet/den unge

- Prøve å forstå – se barnet/den unge innenfra
- For eksempel drøfte sammen - **hvorfor** er barnet/den unge så stille, passiv, urolig, sint osv?
- Se situasjoner fra barnets/den unges perspektiv
- Mer informasjon om livet utenfor barnehagen/skolen?
- Be kollegaer beskrive positive opplevelser med barnet/den unge
- **Nye tanker** - kan endre voksnes atferd og dermed samspillet

Endring av negative relasjoner, forts

Økt frekvens av positiv kontakt = helt nødvendig

- **Lete etter** øyeblikk i hverdagssamspillet – gi positiv feedback, vise forståelse (for eksempel for barnets følelser)
- «Lysglimtjakt», «catch them being good»
  - Observasjoner, video-opptak, øvinger
- **Jobbe systematisk med å skape** situasjoner som øker sjansen for positiv kontakt
  - For eksempel en aktivitet barnet/den unge liker, jevnlig en-til-en kontakt en periode

”Gode lærer-elev relasjoner”
RKBU og Trondheim kommune

Utviklingsprosjekt 2013-2016

Prosjektet ble raskt ”fullbooket”

16 skoler

Ledergrupper

Lærer/ansattegrupper

Om lærergruppene

Faste grupper ved hver skole

Manual (RKBU)

6 tema med utgangspunkt i forskningsbasert kunnskap om gode relasjoner

8 møter i gruppene gjennom året

Teori, øvingsoppgaver, «logg»

Refleksjon i gruppe

Veiledning

Veiledning av veiledere

Tema

Fysisk miljø og organisering av skoledagen/timene

Egen væremåte og gode beskjeder

Daglige relasjonsfremmende strategier

Bedre samspill med elever med internaliserte vansker

Bedre samspill med elever med eksternaliserte vansker

Endring av negative relasjoner

Øke forekomst av positiv kontakt gjennom "Banking Time"

Tema: Daglige relasjonsfremmende strategier

Hyggelig atmosfære – vennlig, blid, positiv væremåte

Bevisst bruk av blikk-kontakt

Mye **positiv kontakt** og **anerkjennende kommentarer**

Navn ved positiv kontakt

Fysisk nærhet ved hjelp og støtte

Og ved korrigerering (alle behøver ikke høre)

Daglige relasjonsfremmende....., forts

Smil, latter, humor

Adekvat kroppskontakt

Vise personlig interesse for barnet

Også for livet utenfor
barnehagen/skolen

Vise forståelse for barn/unge som har
det vanskelig

Feks kjenne til hjemmesituasjonen

Eksempler fra logg

«Jobbet med bruk av navn ved positiv kontakt»

- Ser at dette har god effekt
- Elevene liker det
- Må jobbe mye med meg selv for å legge bort navnebruk ved negativ atferd – dette har jeg gjort feil i mange år. Er på vei

«Valgte blikk-kontakt med hver elev hver time»

- Har ikke tenkt spesielt over at det er viktig
- Prøver nå å få det inn som en rutine
- Jeg opplever det som positivt – får kontakt med alle

Tema: Elever med internaliserte vansker

Oppfattes ofte som vanskelig å komme tett innpå, kan være avvisende, er mye alene, ikke søker kontakt, er stille

Jobbe for å bli bedre kjent

Trenger forutsigbarhet, trygghet, mye bekreftelse, støtte til mestring

Øvingsoppgave: Velge ut en elev og følge opp han/henne med mye positiv kontakt og bekreftelse

Eksempel på lærernes logg

”Dette er den vanskeligste oppgaven så langt. Jobber etter mottoet – ikke la deg avvise, men hold ut.

Har valgt en elev som er svært stille og lett forsvinner i mengden. Jeg har blitt bevisst på at denne gutten ikke har fått den oppfølgingen han trenger. Jeg går nå bort og gir flere oppmuntrende kommentarer i hver time. Han gir liten respons tilbake og jeg føler det går veldig langsomt. Men jeg føler vi er på vei og at dette er viktig”

Eksempler fra logg, forts

«Jeg valgte ut en veldig stille elev jeg har hatt lite kontakt med. Faglig svak. Han gir svært lite av seg selv, har nesten ikke hatt øyekontakt med han.

Jeg lette etter inngang til kontakt og fant to

Har bevisst gitt han mer faglig hjelp og tettere oppfølging i timene. Virket som han likte det. Etter hvert som jeg var mer i kontakt med han, begynte han å spørre om faglige ting han ikke forstod.

Oppdaget at han ikke kunne knyte skolissene. Der fikk vi et felles prosjekt. Han ville gjerne lære det og da snakket vi litt sammen.

Han sier fortsatt ikke mye, men jeg opplever at han har fått tillit til meg og ser på meg som en som kan hjelpe. Det tror jeg ikke han opplevde tidligere

Jeg synes dette har vært vanskelig og er ikke i mål. Men jeg ser at vi har fått et annet forhold. Hadde ikke noen relasjon før. Problemet mitt er tid.

Tema: Elever med eksterne vansker

Trenger bla

- Forståelse
  - Hva ligger bak atferden?
- Forutsigbarhet
- Beskrivelse av ønsket atferd
  - Påminnelser
- Mye positiv kontakt
- Støtte til mestring

Øvingsoppgave

- Velg en elev med eksterne vansker
- Ta bevisst positiv kontakt når eleven er rolig/gjør det hun /han skal
- Øk frekvens av positiv kontakt – vær kreativ for å finne muligheter

Fra lærernes logg

«Jeg valgte to elever med mye uro og som ikke pleier å komme i gang med faglige oppgaver.

Jeg jobbet med å øke frekvens av positiv kontakt i alle typer situasjoner.

- Jeg gir dem positive tilbakemeldinger mange ganger pr dag
- De snakker mye mer til meg nå. Tidligere svare de ikke når jeg spurte dem om noe
- Jeg opplever at de anstrenger seg litt mer for å samarbeide nå når jeg gir dem litt mer positivt. Jeg tror de føler seg tryggere på meg. De jobber mer med fagene og ber om hjelp
- Denne oppgaven er den som har hatt størst positiv effekt for meg»

Fra lærernes logg, forts

- «Vi valgte en elev med mye aggresjonsproblemer. Hele teamet prøver ut det samme. Gutten har store problemer i hjemmesituasjonen har få venner og har hyppige sinneutbrudd overfor andre elever på skolen
- En lærer har fulgt han tett i friminuttene for å prøve bedre å forstå konflikter som oppstår og for raskt å gi støtte
  - Vi har alle bevisst satt ord på positiv atferd/hendelser med bruk av navnet hans (slik at de andre elevene også skulle høre det) – dermed har det blitt mye positiv kontakt
  - Vi har blitt mye bedre kjent med han og han med oss.
  - Han virker mye tryggere på oss – tar mer kontakt
  - Han er mye roligere og det er få sinneutbrudd
  - Da andre elevene ber han nå om å bli med i lek»

Avslutning

Voksne i barnehage og skole – må være ydmyke og bevisst sitt store ansvar

- Gode relasjoner til de fleste (80%)
- MEN: noen relasjoner er ikke gode nok – dette må man tørre å snakke om
- Relasjoner og relasjonskompetanse bør være et tema for jevnlig refleksjon og egenutvikling for alle som jobber i barnehage/skole